

Warszawa, dnia 12 stycznia 2017 r.

Poz. 69

**ROZPORZĄDZENIE
MINISTRA ROLNICTWA I ROZWOJU WSI¹⁾**

z dnia 30 grudnia 2016 r.

w sprawie wprowadzenia programu zwalczania wścieklizny

Na podstawie art. 57 ust. 7 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. z 2014 r. poz. 1539, z 2015 r. poz. 266 i 470 oraz z 2016 r. poz. 1605) zarządza się, co następuje:

§ 1. Na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej wprowadza się program zwalczania wścieklizny na lata 2017 i 2018, który jest określony w załączniku do rozporządzenia.

§ 2. Program, o którym mowa w § 1, stosuje się od dnia 1 stycznia 2017 r.

§ 3. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem następującym po dniu ogłoszenia.

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi: *wz. J. Bogucki*

¹⁾ Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi kieruje działem administracji rządowej – rolnictwo, na podstawie § 1 ust. 2 pkt 1 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 17 listopada 2015 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi (Dz. U. poz. 1906).

PROGRAM ZWALCZANIA WŚCIEKLIZNY

1. Identyfikacja programu

Państwo członkowskie: Rzeczpospolita Polska

Choroba: Wścieklizna (Rabies)

Wniosek o współfinansowanie na lata: 2017 i 2018

2. Dane historyczne dotyczące sytuacji epizootycznej w zakresie wścieklizny

W okresie międzywojennym oraz w pierwszych latach po II wojnie światowej głównym nosicielem wścieklizny na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej były psy. Wprowadzenie w 1949 r. obowiązkowego szczepienia psów przeciwko wściekliznie pozwoliło na znaczne ograniczenie występowania tej choroby. Liczba zachorowań na wściekliznę wśród zwierząt obniżyła się z ponad 3600 w 1946 r. do 73 w 1956 r. Problem wścieklizny pojawił się ponownie, kiedy zaczęto rejestrować coraz więcej przypadków tej choroby w środowisku zwierząt wolno żyjących. W latach 1946–1956 wśród zwierząt dzikich zgłaszano rocznie od 1 do 6 przypadków wścieklizny. W 1957 r. nie zanotowano żadnego takiego przypadku, natomiast w latach następnych zauważalny był wzrost zachorowań wśród zwierząt dzikich – w szczególności u lisów. Pod koniec lat siedemdziesiątych liczba zachorowań u zwierząt dzikich przekraczała liczbę zachorowań u zwierząt domowych.

W 1990 r. w Rzeczypospolitej Polskiej stwierdzono 2045 przypadków wścieklizny, w tym 1668 przypadków wśród zwierząt dzikich (1374 przypadki u lisów). Najwięcej przypadków tej choroby zanotowano w ówczesnych województwach: poznańskim (157), opolskim (139), koszalińskim (133), szczecińskim (130), bydgoskim (123) oraz śląskim (103). Pojedyncze przypadki odnotowano w lubelskim, łomżyńskim, łódzkim oraz przemyskim, natomiast nie odnotowano ich w białkopodlaskim.

W 1991 r. stwierdzono 2287 przypadków wścieklizny, w tym 1864 u zwierząt dzikich, z czego 1513 przypadków u lisów. Wścieklizny nie odnotowano w ówczesnym województwie lubelskim, a pojedyncze przypadki wystąpiły w przemyskim, łódzkim, łomżyńskim oraz krośnieńskim.

W 1992 r. stwierdzono 3084 przypadki wścieklizny, w tym u zwierząt dzikich 2549, z czego 2079 u lisów.

Z uwagi na rozprzestrzenianie się wścieklizny w 1993 r. rozpoczęto akcję doustnych szczepień przeciwko wściekliźnie lisów wolno żyjących.

W 1993 r. stwierdzono 2648 przypadków wścieklizny u zwierząt, w tym 2166 u zwierząt dzikich, z czego 1803 u lisów.

W 1994 r. stwierdzono 2238 przypadków wścieklizny u zwierząt, w tym u zwierząt dzikich 1788, z czego 1506 u lisów.

W 1995 r. stwierdzono 1973 przypadki wścieklizny u zwierząt, w tym 1528 u zwierząt dzikich, z czego 1280 u lisów.

W 1996 r. stwierdzono 2527 przypadków wścieklizny u zwierząt, w tym 2064 u zwierząt dzikich, z czego 1779 u lisów.

W 1997 r. stwierdzono 1494 przypadki wścieklizny u zwierząt, w tym 1239 u zwierząt dzikich, z czego 1091 u lisów.

Efektem nieustającego przeprowadzania szczepień w zachodniej części terytorium Rzeczypospolitej Polskiej był spadek liczby przypadków wścieklizny, a także brak jej występowania od dłuższego czasu na terenach województw: zachodniopomorskiego, lubuskiego i dolnośląskiego.

W 1998 r. stwierdzono 1329 przypadków wścieklizny u zwierząt, w tym 1120 u zwierząt dzikich, z czego 927 u lisów.

W 1999 r. stwierdzono 1148 przypadków wścieklizny u zwierząt, w tym 721 u lisów.

W 2000 r. stwierdzono 2224 przypadki wścieklizny u zwierząt, w tym 1583 u lisów, a w 2001 r. stwierdzono 2964 przypadki wścieklizny u zwierząt, w tym 2224 u lisów.

W trakcie przeprowadzanych akcji szczepień zaobserwowano „przemieszczanie się” wścieklizny do wschodniej części terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, czyli na obszary nieobjęte do tej pory szczepieniami, oraz występowanie pojedynczych przypadków wścieklizny na terenach przygranicznych z Republiką Czeską.

W 2002 r. liczba przypadków wścieklizny u zwierząt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej wyniosła 1119, z czego 1038 przypadków zanotowano u zwierząt dzikich, w tym 884 u lisów. W 2002 r. największą liczbę przypadków wścieklizny zanotowano w województwie wielkopolskim – 339.

W 2003 r. stwierdzono 388 przypadków wścieklizny u zwierząt, w tym 314 u zwierząt dzikich, z czego 233 u lisów.

W 2004 r. stwierdzono 136 przypadków wścieklizny u zwierząt, w tym 114 u zwierząt dzikich, z czego 86 u lisów.

W 2005 r. stwierdzono 138 przypadków wścieklizny u zwierząt, w tym 102 u zwierząt dzikich, z czego 84 u lisów.

W 2006 r. stwierdzono 82 przypadki wścieklizny u zwierząt, w tym 63 u zwierząt dzikich, z czego 43 u lisów.

W 2007 r. stwierdzono 70 przypadków wścieklizny u zwierząt, w tym 55 u zwierząt dzikich, z czego 42 u lisów.

W 2008 r. stwierdzono 29 przypadków wścieklizny u zwierząt, w tym 24 u zwierząt dzikich, z czego 19 u lisów.

W 2009 r. stwierdzono 8 przypadków wścieklizny u zwierząt dzikich, z czego 6 u lisów.

W 2010 r. liczba przypadków wścieklizny ponownie wzrosła. W roku tym zanotowano 151 przypadków, z czego 145 przypadków stwierdzono u zwierząt innych niż nietoperze. Występowanie wścieklizny u zwierząt innych niż nietoperze odnotowano w województwie małopolskim oraz w województwach, w których choroba występowała w roku poprzednim. W województwie małopolskim stwierdzono najwięcej przypadków wścieklizny (118). W 2010 r. poziom uodpornienia i pobrania szczepionki u lisów wolno żyjących w Polsce wyniósł odpowiednio 84,90% i 89,15%.

W 2011 r. stwierdzono 160 przypadków wścieklizny u zwierząt, w tym 156 u zwierząt innych niż nietoperze. Najwięcej przypadków wścieklizny zanotowano w województwie małopolskim (60) i podkarpackim (63). Występowanie wścieklizny u zwierząt innych niż nietoperze odnotowano w województwie śląskim i warmińsko-mazurskim oraz w województwach, w których choroba występowała w roku poprzednim. W województwie śląskim stwierdzono 1 przypadek, natomiast w województwie warmińsko-mazurskim stwierdzono 6 przypadków wścieklizny u zwierząt innych niż nietoperze. W 2011 r. poziom uodpornienia i pobrania szczepionki u lisów wolno żyjących w Polsce wyniósł odpowiednio 79,50% i 86,49%.

W 2012 r. stwierdzono 257 przypadków wścieklizny u zwierząt, w tym 254 u zwierząt innych niż nietoperze. Najwięcej przypadków zanotowano w województwie małopolskim (24) i podkarpackim (213). Wściekliznę u zwierząt innych niż nietoperze stwierdzono jedynie w województwach, w których choroba

występowała w roku poprzednim. W 2012 r. poziom uodpornienia i pobrania szczepionki u lisów wolno żyjących w Polsce wyniósł odpowiednio 79,29% i 87,10%.

W 2013 r. stwierdzono 204 przypadki wścieklizny u zwierząt, w tym 196 u zwierząt innych niż nietoperze. Występowanie wścieklizny u zwierząt innych niż nietoperze odnotowano w województwie świętokrzyskim oraz w województwach, w których choroba występowała w roku poprzednim, z wyjątkiem województwa podlaskiego, śląskiego i warmińsko-mazurskiego. W województwie świętokrzyskim stwierdzono 2 przypadki wścieklizny. Najwięcej przypadków wścieklizny zanotowano w województwie małopolskim (58) i podkarpackim (121). W 2013 r. poziom uodpornienia i pobrania szczepionki u lisów wolno żyjących w Polsce wyniósł odpowiednio 75,11% i 86,05%.

W 2014 r. stwierdzono 105 przypadków wścieklizny u zwierząt, w tym 98 u zwierząt innych niż nietoperze. Występowanie wścieklizny u zwierząt innych niż nietoperze odnotowano w województwie podlaskim oraz w województwach, w których choroba występowała w roku poprzednim. W województwie podlaskim stwierdzono 4 przypadki wścieklizny. Najwięcej przypadków wścieklizny zanotowano w województwie małopolskim (81). W 2014 r. poziom uodpornienia i pobrania szczepionki u lisów wolno żyjących w Polsce wyniósł odpowiednio 59,77% i 88,27%.

W 2015 r. stwierdzono 97 przypadków wścieklizny u zwierząt, w tym 93 u zwierząt innych niż nietoperze. Występowanie wścieklizny u zwierząt innych niż nietoperze odnotowano jedynie w województwach, w których choroba występowała w roku poprzednim. Najwięcej przypadków wścieklizny zanotowano w województwie małopolskim (79). W 2015 r. poziom uodpornienia i pobrania szczepionki u lisów wolno żyjących w Polsce wyniósł odpowiednio 54,10% i 89,10%.

Od 2002 r., w którym doustnymi szczepieniami przeciwko wściekliźnie lisów wolno żyjących objęto całe terytorium kraju, liczba przypadków wścieklizny u zwierząt innych niż nietoperze zmniejszała się systematycznie aż do 2009 r. W 2010 r. wściekliznę stwierdzono w województwie małopolskim po kilku latach jej nieobecności. Podejrzewa się, że powódź, która wystąpiła bezpośrednio po wiosennej akcji szczepień, mogła wpłynąć negatywnie na uodpornienie lisów przeciwko wściekliźnie w tym województwie. Pojawienie się wścieklizny po 2010 r. w województwie śląskim i świętokrzyskim było prawdopodobnie spowodowane migracją zakażonych dzikich zwierząt z obszaru województwa małopolskiego. Ponadto podejrzewa się, że wzrost liczby przypadków w województwie

podkarpackim po 2010 r. był również konsekwencją sytuacji epizootycznej w województwie małopolskim. Natomiast ponowne pojawienie się wścieklizny w tym okresie w województwie podlaskim i warmińsko-mazurskim było prawdopodobnie wynikiem migracji zakażonych dzikich zwierząt z terytorium Białorusi i Federacji Rosyjskiej (Obwód Kaliningradzki).

W okresie po 2009 r. największą liczbę przypadków wścieklizny stwierdzono w województwie małopolskim i podkarpackim.

Główną przeszkodą i ograniczeniem w zwalczaniu wścieklizny w południowo-wschodniej części Polski wydają się trudności w uodpornianiu lisów bytujących w bezpośrednim sąsiedztwie siedzib ludzkich, np. na obszarach zabudowanych. Znaczna część przypadków wścieklizny w województwie małopolskim i podkarpackim została bowiem stwierdzona w ostatnich latach w okolicy zabudowań.

Szczegółowe dane dotyczące występowania wścieklizny u zwierząt w Polsce w latach 2010–2015 zawierają załączniki nr 1–6 do programu.

Poziom uodpornienia i pobrania szczepionki u lisów wolno żyjących utrzymuje się w ostatnich latach na wysokim poziomie. Spadek poziomu uodpornienia w 2014 i 2015 r. spowodowany był zastąpieniem testu RFFIT testem ELISA, który ma odmienną charakterystykę. W 2014 r. część próbek w ramach badania serologicznego została bowiem przebadana testem ELISA, natomiast w 2015 r. wszystkie próbki zostały przebadane testem ELISA.

3. Opis przedłożonego programu

Zgodnie z ustawą z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. z 2014 r. poz. 1539, z 2015 r. poz. 266 i 470 oraz z 2016 r. poz. 1605) wścieklizna należy do chorób zakaźnych zwierząt podlegających obowiązkowi zwalczania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (załącznik nr 2 do ww. ustawy).

Lisy wolno żyjące na obszarach określonych przez ministra właściwego do spraw rolnictwa, zgodnie z art. 56 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, podlegają obowiązkowemu szczepieniu ochronnemu przeciwko wściekliźnie, przeprowadzanemu przez wojewódzkiego lekarza weterynarii.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie przeprowadzania ochronnych szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wściekliznie (Dz. U. poz. 1737) szczepionka jest rozrzucana z samolotu lub śmigłowca lub wykładana ręcznie dwa razy do roku na obszarach lasów oraz we wszystkich miejscach bytowania lisów wolno żyjących. Szczepionka może być podana raz w roku, jeżeli na terenie województwa nie stwierdzono wścieklizny w okresie dwóch kolejnych lat. Natomiast szczepień ochronnych nie przeprowadza się, jeżeli na terenie województwa nie stwierdzono wścieklizny w okresie co najmniej trzech kolejnych lat.

W przypadku stwierdzenia wścieklizny na terenie województwa, w którym nie stwierdzono wścieklizny w okresie co najmniej trzech kolejnych lat, wojewódzki lekarz weterynarii wyznacza obszar o promieniu co najmniej 50 km od ogniska wścieklizny, zwany dalej „strefą ochronną”. Szczepienia ochronne w strefie ochronnej przeprowadza się dwa razy do roku przez okres trzech kolejnych lat od dnia stwierdzenia wścieklizny w tej strefie. Szczepienia ochronne w strefie ochronnej można przeprowadzić raz w roku, jeżeli w strefie ochronnej nie stwierdzono wścieklizny w okresie dwóch kolejnych lat.

Natomiast w przypadku istnienia ryzyka przeniesienia wścieklizny z innej części województwa lub z innego województwa, lub z obszaru położonego poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej wojewódzki lekarz weterynarii może wyznaczyć na terenie województwa obszar o szerokości co najmniej 50 km, na którym przeprowadza się szczepienia ochronne.

Jeżeli na obszarach, na których przeprowadzono szczepienia ochronne, wystąpiła katastrofa naturalna w rozumieniu art. 3 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej (Dz. U. z 2014 r. poz. 333 i 915 oraz z 2016 r. poz. 1954) mogąca ujemnie wpłynąć na podjęcie szczepionki przez lisy lub stwierdzono pogorszenie sytuacji epizootycznej w odniesieniu do wścieklizny, dopuszcza się przeprowadzenie dodatkowych szczepień ochronnych.

Liczba dawek szczepionki nie może być mniejsza niż 20 dawek na 1 km² powierzchni, na której przeprowadza się szczepienia ochronne.

Na konieczność przeprowadzania lub częstotliwość szczepień ochronnych lisów wolno żyjących nie ma wpływu występowanie wścieklizny u nietoperzy.

Badania monitoringowe wykonywane w celu określenia efektywności doustnych szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wściekliznie przeprowadza się na podstawie rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 grudnia 2004 r. w sprawie określenia jednostek chorobowych, sposobu prowadzenia kontroli oraz zakresu badań kontrolnych zakażeń zwierząt (Dz. U. poz. 2813, z 2006 r. poz. 315, z 2010 r. poz. 838 oraz z 2016 r. poz. 2018). Zgodnie z tym rozporządzeniem w celu kontroli wścieklizny pobiera się do badań tkankę mózgową, surowicę i żuchwę od 8 lisów odstrzelonych na każdym 100 km² obszaru, na którym lisy wolno żyjące zostały objęte szczepieniem ochronnym przeciwko wściekliznie. Natomiast w celu izolacji i określenia szczepu wirusa wścieklizny do badań przesyła się tkankę mózgową lisów wolno żyjących, u których w badaniu laboratoryjnym potwierdzono wściekliznę.

Realizacja programu w odniesieniu do gatunków zwierząt wrażliwych na wściekliznę, innych niż lisy wolno żyjące, polega na zwalczaniu wścieklizny zgodnie z zasadami określonymi w ustawie z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt oraz rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 7 stycznia 2005 r. w sprawie zwalczania wścieklizny (Dz. U. poz. 103).

4. Środki przewidziane w programie

4.1. Skrócony opis środków przewidzianych w programie

Rok: 2017

- kontrola
- badania
- szczepienia
- zwalczanie, kontrola lub monitorowanie

Rok: 2018

- kontrola
- badania
- szczepienia
- zwalczanie, kontrola lub monitorowanie

4.2. Organizacja, nadzór i rola wszystkich zainteresowanych stron biorących udział w programie

Zgodnie z art. 57 ust. 8 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt Główny Lekarz Weterynarii nadzoruje realizację programu zwalczania chorób zakaźnych zwierząt, a w przypadku programu współfinansowanego ze środków pochodzących z Unii Europejskiej informuje Komisję Europejską o postępach w jego realizacji zgodnie z obowiązującymi przepisami Unii Europejskiej.

Organem odpowiedzialnym za nadzór i koordynację działań zapewniających realizację programu jest na poziomie krajowym Główny Lekarz Weterynarii.

Odpowiedzialność terenowych organów Inspekcji Weterynaryjnej za realizację programu została określona w ustawie z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej (Dz. U. z 2016 r. poz. 1077 i 1961) oraz w ustawie z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt.

W rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 kwietnia 2012 r. w sprawie krajowych laboratoriów referencyjnych (Dz. U. z 2014 r. poz. 256 i 1692 oraz z 2016 r. poz. 1107) wyznaczono jako krajowe laboratorium referencyjne dla wścieklizny Laboratorium Zakładu Wirusologii Państwowego Instytutu Weterynaryjnego – Państwowego Instytutu Badawczego w Puławach.

Zgodnie z art. 56 ust. 5 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt szczepienia ochronne lisów wolno żyjących przeprowadzają wojewódzcy lekarze weterynarii.

Diagnostyka wścieklizny przy wystąpieniu podejrzenia tej jednostki chorobowej jest przeprowadzana przez laboratoria, o których mowa w art. 25 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej, z wykorzystaniem następujących badań:

- 1) immunofluorescencji odcisków mózgowych z monowalentnym koniugatem antynukleokapsydowym;
- 2) izolacji wirusa wścieklizny na kulturach komórkowych neuroblastomy;
- 3) genotypizacji izolatów wirusa wścieklizny.

Badania immunofluorescencji odcisków mózgowych przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny wykonuje się w zakładach higieny weterynaryjnej. Izolację wirusa wścieklizny przeprowadza się w Zakładach Higieny Weterynaryjnej lub krajowym

laboratorium referencyjnym dla wścieklizny. Badania genotypizacji wykonywane są w krajowym laboratorium referencyjnym dla wścieklizny.

Badania monitoringowe w celu sprawdzenia skuteczności szczepienia lisów wolno żyjących są przeprowadzane przez laboratoria, o których mowa w art. 25 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej. Monitoring wykonuje się przy zastosowaniu:

- 1) immunofluorescencji odcisków mózgowych – badanie w kierunku wścieklizny;
- 2) szlifów kostnych żuchwy – badanie na obecność markera (TC – tetracyklin);
- 3) testu ELISA – określenie miana przeciwciał wirusa wścieklizny w surowicy;
- 4) różnicowania szczepów wirusa wścieklizny w celu rozróżnienia terenowych szczepów wirusa od szczepów szczepionkowych;
- 5) zbierania i analizowania danych epidemiologicznych na temat zdiagnozowanych przypadków wścieklizny na obszarze objętym szczepieniem.

Badania immunofluorescencji odcisków mózgowych, szlifów kostnych żuchwy oraz ELISA wykonywane w ramach monitoringu przeprowadzane są w zakładach higieny weterynaryjnej, natomiast badania różnicowania szczepów wirusa wścieklizny przeprowadzane są w krajowym laboratorium referencyjnym dla wścieklizny.

Badania potwierdzające wykonuje się, jeżeli zachodzi taka konieczność, w krajowym laboratorium referencyjnym dla wścieklizny przy użyciu metod zgodnych z podręcznikiem OIE.

Zwalczanie wścieklizny jest wspierane przez powołaną grupę doradczą.

4.3. Opis regionów administracyjnych Rzeczypospolitej Polskiej, na których program ma być wdrożony

Rok: 2017

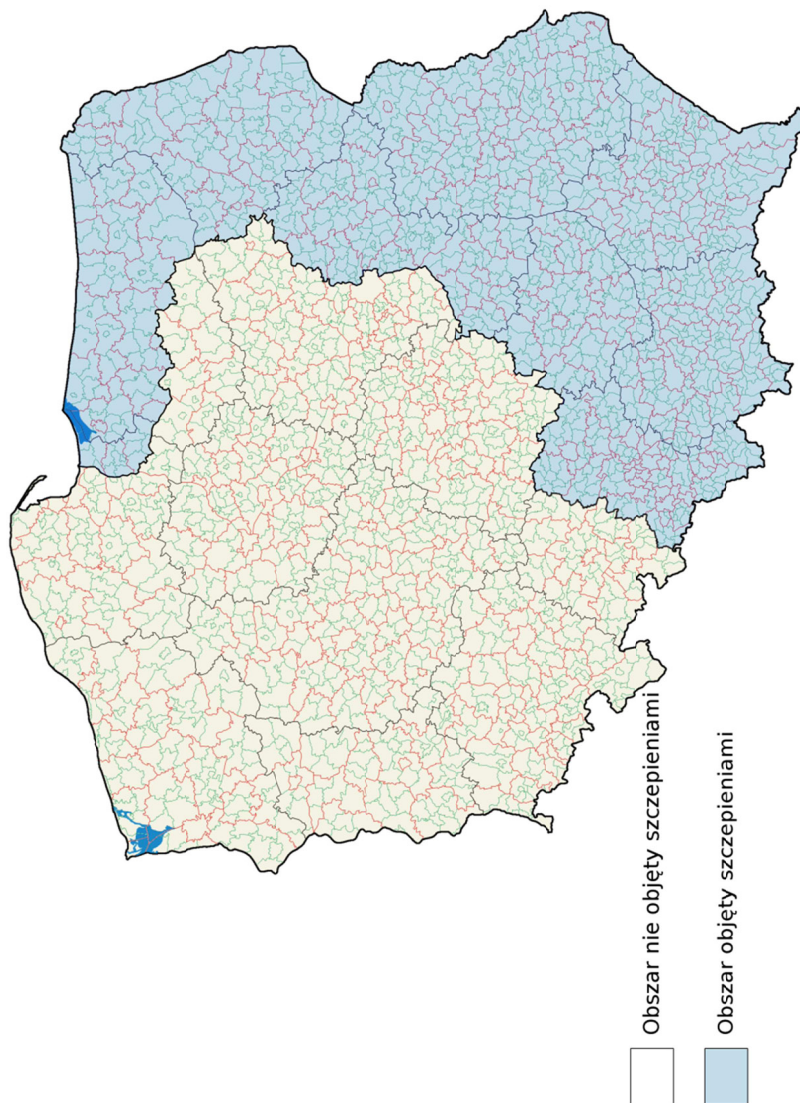
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej

Województwo	Całkowita powierzchnia województwa – km ²	Powierzchnia objęta doustnym szczepieniem lisów wolno żyjących przeciwko wściekliznie w 2017 r. – km ²
dolnośląskie	19 947	0
kujawsko-pomorskie	17 972	0
lubelskie	25 122	22 208
lubuskie	13 988	0
łódzkie	18 219	0
małopolskie	15 183	15 183
mazowieckie	35 558	15 435 ^{a)}
opolskie	9 412	0
podkarpackie	17 845	16 336
podlaskie	20 187	19 175
pomorskie	18 310	1 635 ^{b)}
śląskie	12 334	10 135
świętokrzyskie	11 710	10 501
warmińsko-mazurskie	24 173	15 068 ^{c)}
wielkopolskie	29 827	0
zachodniopomorskie	22 892	0
Razem	312 679	125 676

a) Dotyczy powiatu białobrzzeskiego z wyłączeniem gminy Promna, powiatu garwolińskiego, powiatu kozienickiego, powiatu lipskiego, powiatu łosickiego, powiatu mińskiego, powiatu ostrowskiego, powiatu otwockiego, powiatu przysuskiego, powiatu przysuskiego, powiatu radomskiego i miasta Radom, powiatu siedleckiego i miasta Siedlce, powiatu sokółskiego, powiatu szydłowieckiego, powiatu węgrowskiego, powiatu włodomińskiego, powiatu wyszkowskiego oraz powiatu zwolenńskiego.

^{b)} Dotyczy powiatu malborskiego, nowodworskiego i sztumskiego.

^{c)} Dotyczy powiatu bartoszyckiego, powiatu braniewskiego, powiatu elbląskiego i miasta Elbląg, powiatu etckiego, powiatu giżyckiego, powiatu goldapskiego, gminy Zalewo w powiecie iławskim, powiatu kętrzyńskiego, powiatu lidzbarskiego, powiatu mrągowskiego, powiatu oleckiego, gminy Barczewo, Biskupiec, Dobre Miasto, Jeziorany, Dywity, Gietrzwałd, Jonkowo, Kolno i Świętą w powiecie olsztyńskim oraz miasta Olsztyn, gminy Małyty, Morąg, Miłakowo, Miłomłyn i Łukta w powiecie ostródzkim, powiatu piskiego, gminy Dźwierzuty w powiecie szczytniejskim oraz powiatu węgrowskiego.

Rys. 1. Mapa obszarów objętych szczepieniem w 2017 r.

W 2017 r. szczytowania lisów wolno żyjących przeciwko wścieklicznie obejmą całe województwo lubelskie, małopolskie, podkarpackie, podlaskie, śląskie oraz świętokrzyskie. Szczytowania obejmą również:

- 1) część województwa mazowieckiego, tj. powiat białobrzegi z wyłączeniem gminy Promna, powiat garwoliński, powiat kozienicki, powiat lipski, powiat łosicki, powiat miński, powiat ostrowski, powiat otwocki, powiat przysuski, powiat radomski i miasto Radom, powiat siedlecki i miasto Siedlce, powiat sokołowski, powiat szydłowiecki, powiat węgrowski, powiat wołomiński, powiat wyszkowski i powiat zwoleński;
- 2) część województwa pomorskiego, tj. powiat malborski, nowodworski i sztumski;
- 3) część województwa warmińsko-mazurskiego, tj. powiat bartoszycki, powiat braniewski, powiat elbląski i miasto Elbląg, powiat ełcki, powiat giżycki, powiat gołdapski, gminę Zalewo w powiecie iławskim, powiat kętrzyński, powiat lidzbarski, powiat mrągowski, powiat olecki, gminę Barczewo, Biskupiec, Dobre Miasto, Jeziorany, Dywity, Gietrzwałd, Jonkowo, Kolno i Świątki w powiecie olsztyńskim oraz miasto Olsztyn, gminę Małdyty, Morąg, Miłakowo, Miłomłyn i Łukta w powiecie ostródzkim, powiat piski, gminę Dźwierzuty w powiecie szczycieńskim i powiat węgorszewski.

Rok: 2018

Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej

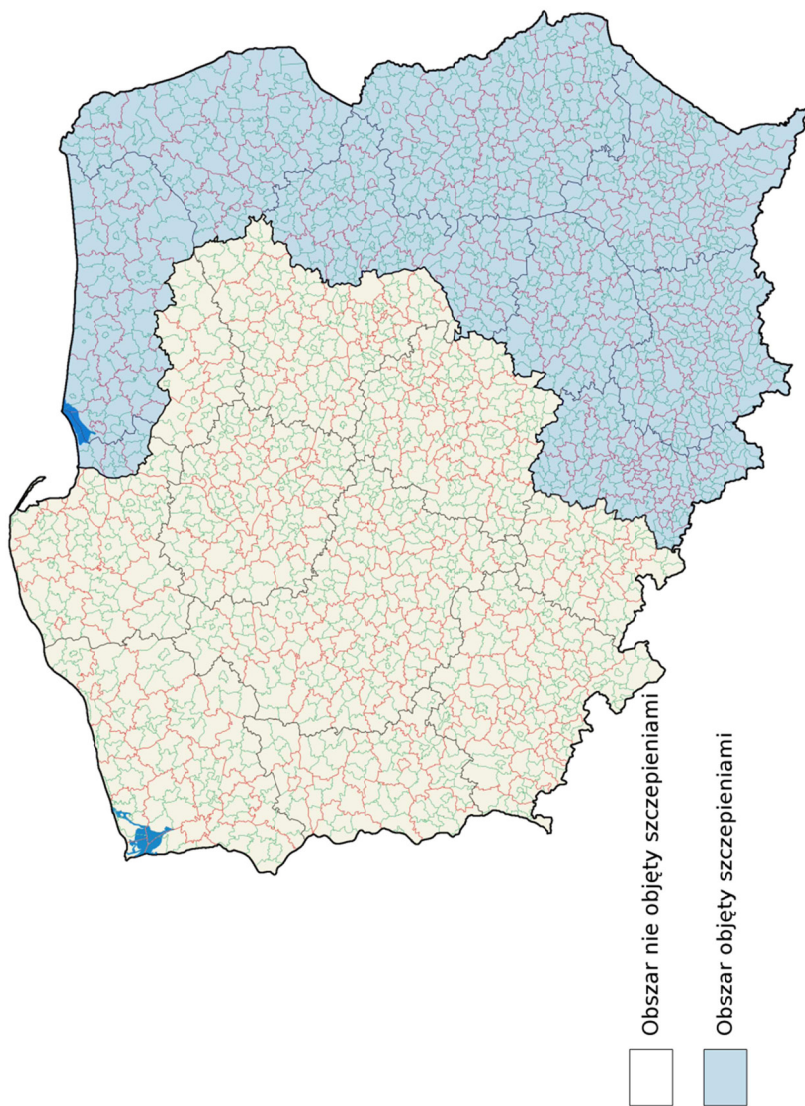
Województwo	Całkowita powierzchnia województwa – km ²	Powierzchnia objęta doustnym szczytowaniem lisów wolno żyjących przeciwko wścieklicznie w 2018 r. – km ²
dolnośląskie	19 947	0
kujawsko-pomorskie	17 972	0
lubelskie	25 122	22 208
lubuskie	13 988	0

łódzkie	18 219	0
małopolskie	15 183	15 183
mazowieckie	35 558	15 435 ^{a)}
opolskie	9 412	0
podkarpackie	17 845	16 336
podlaskie	20 187	19 175
pomorskie	18 310	1 635 ^{b)}
śląskie	12 334	10 135
świętokrzyskie	11 710	10 501
warmińsko-mazurskie	24 173	15 068 ^{c)}
wielkopolskie	29 827	0
zachodniopomorskie	22 892	0
Razem	312 679	125 676

a) Dotyczy powiatu białobrzeskiego z wyłączeniem gminy Promna, powiatu garwolińskiego, powiatu kozienickiego, powiatu lipskiego, powiatu łosickiego, powiatu mińskiego, powiatu ostrowskiego, powiatu otwockiego, powiatu przysuskiego, powiatu radomskiego i miasta Radom, powiatu siedleckiego i miasta Siedlce, powiatu sokołowskiego, powiatu szydłowieckiego, powiatu węgrowskiego, powiatu wołomińskiego, powiatu wyszkowskiego oraz powiatu zwolenńskiego.

b) Dotyczy powiatu malborskiego, nowodworskiego i sztumskiego.

c) Dotyczy powiatu bartoszyckiego, powiatu braniewskiego, powiatu elbląskiego i miasta Elbląg, powiatu eickiego, powiatu giżyckiego, powiatu gołdapskiego, gminy Zalewo w powiecie iławskim, powiatu kętrzyńskiego, powiatu lidzbarskiego, powiatu mrągowskiego, powiatu oleckiego, gminy Barczewo, Biskupiec, Dobre Miasto, Jeziorany, Dywity, Gietrzwałd, Jonkowo, Kolno i Świątki w powiecie olsztyńskim oraz miasta Olsztyn, gminy Małdyty, Morąg, Miłakowo, Miłomłyn i Łukta w powiecie ostródzkim, powiatu piskiego, gminy Dźwierzuty w powiecie szczycieńskim oraz powiatu węgorzewskiego.

Rys. 1. Mapa obszarów objętych szczepieniem w 2018 r.

W 2018 r. szczepienia lisów wolno żyjących przeciwko wściekliznie obejmą całe województwo lubelskie, małopolskie, podkarpackie, podlaskie, śląskie oraz świętokrzyskie. Szczepienia obejmą również:

- 1) część województwa mazowieckiego, tj. powiat białobrzegi z wyłączeniem gminy Promna, powiat garwoliński, powiat kozienicki, powiat lipski, powiat łosicki, powiat miński, powiat ostrowski, powiat przysuski, powiat otwocki, powiat radomski

i miasto Radom, powiat siedlecki i miasto Siedlce, powiat sokołowski, powiat szydłowiecki, powiat węgrowski, powiat wołomiński, powiat wyszkowski i powiat zwoleński;

- 2) część województwa pomorskiego, tj. powiat malborski, nowodworski i sztumski;
- 3) część województwa warmińsko-mazurskiego, tj. powiat bartoszycki, powiat braniewski, powiat elbląski i miasto Elbląg, powiat ełcki, powiat giżycki, powiat gołdapski, gminę Zalewo w powiecie iławskim, powiat kętrzyński, powiat lidzbarski, powiat mrągowski, powiat olecki, gminę Barczewo, Biskupiec, Dobre Miasto, Jeziorany, Dywity, Gietrzwałd, Jonkowo, Kolno i Świątki w powiecie olsztyńskim oraz miasto Olsztyn, gminę Małdyty, Morąg, Miłakowo, Miłomłyn i Łukta w powiecie ostródzkim, powiat piski, gminę Dźwierzuty w powiecie szczycieńskim i powiat węgorzewski.

Wskazane w programie obszary objęte doustnymi szczepieniami lisów wolno żyjących przeciwko wściekliznie w latach 2017 i 2018 są prognozą opracowaną na początku 2016 r. Zasięg obszarów może ulec zmianie ze względu na konieczność wzięcia pod uwagę sytuacji epizootycznej w odniesieniu do wścieklizny na początku 2017 i 2018 r.

W przypadku wystąpienia sytuacji, o której mowa w § 3 ust. 1, lub sytuacji, o której mowa w § 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie przeprowadzania ochronnych szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wściekliznie, powierzchnia objęta doustnym szczepieniem lisów wolno żyjących przeciwko wściekliznie w latach 2017 i 2018 może ulec zmianie.

4.4. Opis środków przewidzianych w programie

4.4.1. Powiadomienie o chorobie

Zgodnie z załącznikiem nr 2 do ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt wścieklizna należy do chorób zakaźnych zwierząt podlegających obowiązkowi zwalczania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Zgodnie z art. 42 ww. ustawy w przypadku podejrzenia wystąpienia choroby obowiązek niezwłocznego zawiadomienia organu Inspekcji Weterynaryjnej albo najbliższego podmiotu świadczącego usługi z zakresu medycyny weterynaryjnej, albo wójta (burmistrza, prezydenta miasta) dotyczy posiadaczy zwierząt oraz wszystkich osób mających kontakt ze zwierzętami, w szczególności przy wykonywaniu obowiązków służbowych lub zawodowych. Wójt (burmistrz lub prezydent miasta) niezwłocznie informuje organ Inspekcji Weterynaryjnej o otrzymaniu zawiadomienia. Podmiot świadczący usługi z zakresu medycyny weterynaryjnej niezwłocznie informuje organ Inspekcji Weterynaryjnej o otrzymaniu zawiadomienia, jeżeli na jego podstawie podejrzewa wystąpienie choroby zakaźnej zwierząt podlegającej obowiązkowi zwalczania.

4.4.2. Zwierzęta i populacja zwierząt objęte programem

Na całym terytorium Rzeczypospolitej Polskiej programem objęte są wszystkie gatunki zwierząt wrażliwych na wściekliznę, przy czym dostnym szczepieniem przeciwko wściekliznie objęta jest jedynie populacja lisów wolno żyjących na obszarze określonym w ust. 4.3 programu.

4.4.3. Zastosowane badania i plany pobierania próbek

Na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej do diagnostyki wścieklizny i nadzoru nad programem szczepień wykorzystywane są następujące badania i analizy:

- 1) badania serologiczne – test ELISA;
- 2) badania wirusologiczne i immunochemiczne:
 - a) immunofluorescencja odcisków mózgowych z monowalentnym koniugatem antynukleokapsydowym (FAT – fluorescent antibody test), zgodnie z podręcznikiem OIE (Rozdział 2.1.13 B.1.c.i) – test w kierunku wścieklizny,
 - b) różnicowanie szczepów wirusa wścieklizny,
 - c) izolacja wirusa w hodowli komórek mysiej neuroblastomy (RTClT – rapid tissue culture infection test), zgodnie z podręcznikiem OIE (Rozdział 2.1.13 B.1.c.ii);
- 3) inne badania – badanie na obecność markera (TC).

Monitoring szczepień w Rzeczypospolitej Polskiej obejmuje przeprowadzenie następujących badań:

- 1) immunofluorescencja odcisków mózgowych (FAT) w celu oceny skuteczności szczepień;
- 2) test ELISA w celu określenia poziomu uodpornienia lisów wolno żyjących, a tym samym efektywności szczepień doustnych;
- 3) badanie na obecność markera (TC) w celu określenia poziomu podjęcia szczepionki przez lisy wolno żyjące;
- 4) różnicowanie szczepów wirusa wścieklizny w celu rozróżnienia terenowych szczepów wirusa od szczepów szczepionkowych.

Badania monitoringowe (FAT, ELISA, TC) wykonywane w celu określenia efektywności doustnych szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wściekliznie przeprowadza się zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 grudnia 2004 r. w sprawie określenia jednostek chorobowych, sposobu prowadzenia kontroli oraz zakresu badań kontrolnych zakażeń zwierząt. Zgodnie z tym rozporządzeniem w celu kontroli wścieklizny pobiera się do badań tkankę mózgową, surowicę

i żuchwę od 8 lisów odstrzelonych na każdym 100 km² obszaru, na którym lisy zostały objęte szczepieniem ochronnym przeciwko wściekliznie. Natomiast w celu izolacji i określenia szczepu wirusa wścieklizny do badań przesyła się tkankę mózgową lisów wolno żyjących, u których badaniem laboratoryjnym potwierdzono wściekliznę.

Ponadto do badań diagnostycznych w kierunku wścieklizny pobiera się tkankę mózgową zwierząt podejrzanych o wściekliznę, które padły lub zostały zabite. Dotyczy to wszystkich gatunków zwierząt wrażliwych na wściekliznę na całym terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Badanie izolacji wirusa w hodowli komórek mysiej neuroblastomy (RTCIT) przeprowadza się na próbkach pobranych od zwierząt podejrzanych o wściekliznę, które padły lub zostały zabite, w przypadku potencjalnej ekspozycji człowieka na wirus wścieklizny lub w przypadku konieczności potwierdzenia wyniku badania immunofluorescencji odcisków mózgowych (FAT).

Wiek lisów odstrzelonych w ramach monitoringu określany jest w podziale na młode i dorosłe zwierzęta. Wyniki badań monitoringowych są analizowane, biorąc pod uwagę również ten czynnik.

Rok: 2017

Badania monitoringowe (FAT, ELISA, TC)

Województwo	Całkowita powierzchnia województwa – km ²	Powierzchnia objęta szczepieniami – km ²	Całkowita powierzchnia bytowania lisów wolno żyjących na terenie województwa, z której lisy powinny zostać odstrzelone i dostarczone do badań monitoringowych – km ²	Liczba lisów, które powinny zostać odstrzelone w ramach monitoringu, w ciągu 2017 r. – 8 lisów/100 km ²
1	2	3	4	5 = (4 x 8/100)
dolnośląskie	19 947	0	0	0
kujawsko-pomorskie	17 972	0	0	0
lubelskie	25 122	22 208	22 208	1 777
lubuskie	13 988	0	0	0
łódzkie	18 219	0	0	0
małopolskie	15 183	15 183	15 183	1 215
mazowieckie	35 558	15 435 ^{a)}	15 435 ^{a)}	1 235 ^{a)}
opolskie	9 412	0	0	0
podkarpackie	17 845	16 336	16 336	1 307
podlaskie	20 187	19 175	16 754	1 340
pomorskie	18 310	1 635 ^{b)}	1 635 ^{b)}	131 ^{b)}
śląskie	12 334	10 135	10 131	810
świętokrzyskie	11 710	10 501	10 500	840
warmińsko-mazurskie	24 173	15 068 ^{c)}	15 068 ^{c)}	1 205 ^{c)}
wielkopolskie	29 827	0	0	0
zachodniopomorskie	22 892	0	0	0
RAZEM	312 679	125 676	123 250	9 860

a) Dotyczy powiatu białobrzzeskiego z wyłączeniem gminy Promna, powiatu garwołińskiego, powiatu kozienickiego, powiatu lipskiego, powiatu łosickiego, powiatu mińskiego, powiatu otwockiego, powiatu ostrowskiego, powiatu przysuskiego, powiatu radomskiego i miasta Radom, powiatu siedleckiego i miasta Siedlec, powiatu sokotowskiego, powiatu szydłowieckiego, powiatu węgrowskiego, powiatu wolińskiego, powiatu wyszkowskiego oraz powiatu zwolenckiego.

b) Dotyczy powiatu malborskiego, nowodworskiego i sztumskiego.

c) Dotyczy powiatu bartoszyńskiego, powiatu braniejskiego, powiatu elbląskiego i miasta Elbląg, powiatu ełckiego, powiatu gózdapskiego, powiatu gózdapskiego, powiatu kętrzyńskiego, powiatu lidzbarskiego, powiatu łódzkiego, powiatu mragowskiego, powiatu oleckiego, gminy Barczewo, Biskupiec, Dobre Miasto, Jeziorany, Dywity, Gietrzwałd, Jonkowo, Kolno i Świątki w powiecie olsztyńskim oraz miasta Olsztyn, gminy Madyty, Morąg, Miłakowo, Miłomłyn i Lukta w powiecie ostrołęckim, powiatu piskiego, gminy Dzwierzuty w powiecie szczycieńskim oraz powiatu węgrowskiego.

Rok: 2018

Badania monitoringowe (FAT, ELISA, TC)

Województwo	Całkowita powierzchnia województwa – km ²	Powierzchnia objęta szczepieniami – km ²	Całkowita powierzchnia bytowania lisów wolno żyjących na terenie województwa, z której lisy powinny zostać odstrzelone i dostarczone do badań monitoringowych – km ²	Liczba lisów, które powinny zostać odstrzelone w ramach monitoringu, w ciągu 2018 r. – 8 lisów/100 km ²
1	2	3	4	5 = (4 x 8/100)
dolnośląskie	19 947	0	0	0
kujawsko-pomorskie	17 972	0	0	0
lubelskie	25 122	22 208	22 208	1 777
lubuskie	13 988	0	0	0
łódzkie	18 219	0	0	0
małopolskie	15 183	15 183	15 183	1 215
mazowieckie	35 558	15 435 ^{a)}	15 435 ^{a)}	1 235 ^{a)}
opolskie	9 412	0	0	0
podkarpackie	17 845	16 336	16 336	1 307

podlaskie	20 187	19 175	16 754	1 340
pomorskie	18 310	1 635 ^{b)}	1 635 ^{b)}	131 ^{b)}
śląskie	12 334	10 135	10 131	810
świętokrzyskie	11 710	10 501	10 500	840
warmińsko-mazurskie	24 173	15 068 ^{c)}	15 068 ^{c)}	1 205 ^{c)}
wielkopolskie	29 827	0	0	0
zachodniopomorskie	22 892	0	0	0
RAZEM	312 679	125 676	123 250	9 860

a) Dotyczy powiatu białobrzeskiego z wyłączeniem gminy Promna, powiatu garwolińskiego, powiatu kozienickiego, powiatu lipskiego, powiatu losickiego, powiatu mińskiego, powiatu ostrowskiego, powiatu otwockiego, powiatu przysuskiego, powiatu radomskiego i miasta Radom, powiatu siedleckiego i miasta Siedlce, powiatu sokołowskiego, powiatu szydłowieckiego, powiatu węgrowskiego, powiatu wołomińskiego, powiatu wyszkowskiego oraz powiatu zwolenńskiego.

b) Dotyczy powiatu malborskiego, nowodworskiego i sztumskiego.

c) Dotyczy powiatu bartoszyńskiego, powiatu branniewskiego, powiatu elbląskiego i miasta Elbląg, powiatu elckiego, powiatu giżyckiego, powiatu gołdapskiego, powiatu grudziądzkiego, powiatu lidzbarskiego, powiatu mławowskiego, powiatu oleckiego, gminy Barczewo, Biskupiec, Dobrze Miasto, Jeziorany, Dywity, Gietrzwałd, Jonkowo, Kolno i Świątki w powiecie olsztyńskim oraz miasta Olsztyn, gminy Mądky, Morąg, Miłakowo, Miłomłyn i Lukta w powiecie ostrodzkim, powiatu piskiego, gminy Dźwierzuty w powiecie szczycieńskim oraz powiatu węgorszewskiego.

W przypadku wystąpienia sytuacji, o której mowa w § 3 ust. 1, lub sytuacji, o której mowa w § 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie przeprowadzania ochronnych szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wściekliznie, powierzchnia objęta szczepieniami w latach 2017 i 2018 może ulec zmianie, a w związku z tym zmianie może ulec liczba lisów, które powinny zostać odstrzelone w ramach monitoringu, oraz liczba badań diagnostycznych określona w ust. 6.1.1 programu.

4.4.4. Zastosowane szczepionki i programy szczepień

Stosowane szczepionki zgodne z wytycznymi Światowej Organizacji Zdrowia Zwierząt (OIE), Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) oraz standardami Unii Europejskiej (opinia naukowa Europejskiego Urzędu ds. Bezpieczeństwa Żywności opublikowana

w dniu 14 lipca 2015 r.) dopuszczone zostały do stosowania w Rzeczypospolitej Polskiej zgodnie z odrębnymi przepisami krajowymi. Szczepionkami obecnie zarejestrowanymi w Rzeczypospolitej Polskiej są Fuchsoral (SAD B19) i Lysvulpen (SAD Bem). Jest dostępna także szczepionka Rabigen SAG2 (SAG2) zarejestrowana w Europejskiej Agencji Leków (EMA). Szczepionki używane w akcji szczepień są wybierane w trybie ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. – Prawo zamówień publicznych (Dz. U. z 2015 r. poz. 2164, z późn. zm.¹⁾). W celu kontroli jakości szczepionka jest poddawana badaniu w kierunku określenia miana wirusa wścieklizny w Krajowym Laboratorium Referencyjnym. W 2017 r. planowane jest poddanie 43 serii szczepionki badaniom określenia miana wirusa wścieklizny, natomiast w 2018 r. planowane jest poddanie 39 serii szczepionki tym badaniom.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie przeprowadzania ochronnych szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wściekliźnie szczepionka jest rozrzucana z samolotu lub śmigłowca lub wykładana ręcznie dwa razy do roku na obszarach lasów oraz we wszystkich miejscach bytowania lisów wolno żyjących. Szczepionka może być podana raz w roku, jeżeli na terenie województwa nie stwierdzono wścieklizny w okresie dwóch kolejnych lat. Natomiast szczepień ochronnych nie przeprowadza się, jeżeli na terenie województwa nie stwierdzono wścieklizny w okresie co najmniej trzech kolejnych lat.

W przypadku stwierdzenia wścieklizny na terenie województwa, w którym nie stwierdzono wścieklizny w okresie co najmniej trzech kolejnych lat, wojewódzki lekarz weterynarii wyznacza obszar o promieniu co najmniej 50 km od ogniska wścieklizny, zwany dalej „strefą ochronną”. Szczepienia ochronne w strefie ochronnej przeprowadza się dwa razy do roku przez okres trzech kolejnych lat od dnia stwierdzenia wścieklizny w tej strefie. Szczepienia ochronne w strefie ochronnej można przeprowadzić raz w roku, jeżeli w strefie ochronnej nie stwierdzono wścieklizny w okresie dwóch kolejnych lat.

¹⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2016 r. poz. 831, 996, 1020, 1250, 1265, 1579 i 1920.

Natomiast w przypadku istnienia ryzyka przeniesienia wścieklizny z innej części województwa lub z innego województwa, lub z obszaru położonego poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej wojewódzki lekarz weterynarii może wyznaczyć na terenie województwa obszar o szerokości co najmniej 50 km, na którym przeprowadza się szczepienia ochronne.

Jeżeli na obszarach, na których przeprowadzono szczepienia ochronne, wystąpiła katastrofa naturalna w rozumieniu art. 3 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie kłęski żywiołowej mogąca ujemnie wpłynąć na podjęcie szczepionki przez lisy lub stwierdzono pogorszenie sytuacji epizootycznej w odniesieniu do wścieklizny, dopuszcza się przeprowadzenie dodatkowych szczepień ochronnych.

Na konieczność przeprowadzania lub częstotliwość szczepień ochronnych lisów wolno żyjących nie ma wpływu występowanie wścieklizny u nietoperzy.

Odległości między liniami przelotowymi, na których wykonywany jest zrzut szczepionki z samolotu/śmigłowca, wynoszą 500 m. Samoloty/śmigłowce wyposażone są w system GPS i system rejestrujący zrzut szczepionki, aby umożliwić stwierdzenie, czy samoloty/śmigłowce poruszają się zgodnie z wcześniej ustalonymi liniami, oraz udokumentowanie, że na danej linii została wyłożona przewidziana liczba dawek szczepionki. W okresie dystrybucji szczepionki wojewódzki lekarz weterynarii codziennie otrzymuje dane dotyczące jej zrztu i sprawdza, czy zrzut szczepionki odbył się prawidłowo. Są to następujące dane:

- 1) z urzędnika nawigacyjnego;
- 2) z urzędnika rejestrującego zrzut szczepionki.

Wojewódzki lekarz weterynarii sprawdza, czy:

- 1) szczepionka została rozrzucona równomiernie, zgodnie z planowaną liczbą dawek na kilometr kwadratowy;

2) trasy lotów pochodzące z urzędzenia nawigacyjnego pokrywają się z danymi uzyskanymi z systemu rejestrującego zrzut szczepionki.

Wyłożenie ręczne szczepionki odbywa się w miejscach bytowania lisów żyjących na obszarach, na których zrzut szczepionki z samolotu/śmigłowca nie jest możliwy lub nie jest możliwe jego optymalne wykonanie. Dotyczy to m.in. obszarów zabudowanych. Wykładanie ręczne szczepionki ma na celu uzyskanie uodpornienia u lisów bytujących na tych obszarach, odbywa się pod nadzorem przedstawiciela Inspekcji Weterynaryjnej i jest udokumentowane.

Szczepionka jest przechowywana i transportowana w warunkach określonych przez producenta. Wojewódzki lekarz weterynarii sprawuje nadzór nad warunkami temperaturowymi, w jakich szczepionka jest transportowana i przechowywana na lotnisku, z którego odbywa się jej zrzut.

Liczba dawek szczepionki rozrzucana z samolotu/śmigłowca wynosi 25 dawek na 1 km² powierzchni objętej zrzutem szczepionki w:

- 1) części województwa mazowieckiego położonej na wschód od linii wyznaczonej wzdłuż długości geograficznej 22°50'E;
- 2) części województwa podlaskiego położonej na wschód od linii wyznaczonej wzdłuż długości geograficznej 22°50'E;
- 3) całym województwie świętokrzyskim.

Natomiast w całym województwie małopolskim i podkarpackim oraz w części woj. lubelskiego położonej na wschód od linii wyznaczonej wzdłuż długości geograficznej 22°50'E liczba dawek szczepionki rozrzucona z samolotu/śmigłowca wynosi 30 dawek na 1 km² powierzchni objętej zrzutem szczepionki.

Na pozostałym obszarze objętym szczepieniami liczba dawek szczepionki rozrzucona z samolotu/śmigłowca wynosi 20 dawek na 1 km².

Liczba dawek szczepionki wykładana ręcznie wynosi 30-40 dawek na 1 km² powierzchni, na której stosuje się ten rodzaj dystrybucji szczepionki. We wszystkich województwach pokrytych szczepieniami obszar objęty wyłożeniem ręcznym nie przekracza 5% całkowitego obszaru, na którym wykonuje się szczepienia, a liczba dawek szczepionki wykładanych ręcznie nie przekracza 5% całkowitej liczby dawek szczepionki podlegających dystrybucji w ramach akcji szczepień.

Liczba dawek szczepionki jest wyższa niż 20 dawek na 1 km² w części obszarów objętych szczepieniem ze względu m.in. na sytuację epizootyczną na tych obszarach oraz obszarach z nimi graniczących lub liczebność populacji lisa. Liczba dawek szczepionki na 1 km² powierzchni objętej szczepieniem może ulec zmianie zgodnie z § 7 ust. 4 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie przeprowadzania ochronnych szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wścieklicznie, a w związku z tym zmianie może ulec liczba dawek szczepionki określona w pkt 6.2.1 programu.

W 2017 r. w województwie lubelskim, małopolskim, mazowieckim, podkarpackim, podlaskim, pomorskim, śląskim, świętokrzyskim i warmińsko-mazurskim planowane jest przeprowadzenie dwóch akcji szczepień, które mają odbyć się wiosną i jesienią. Ponadto w województwie małopolskim i podkarpackim planowane jest ewentualne przeprowadzenie jednej dodatkowej akcji szczepień.

W 2018 r. w województwie lubelskim, małopolskim, mazowieckim, podkarpackim, podlaskim, śląskim i świętokrzyskim planowane jest przeprowadzenie dwóch akcji szczepień, które mają odbyć się wiosną i jesienią. W województwie pomorskim

i warmińsko-mazurskim planowane jest wykonanie jedynie jesiennej akcji szczepień. Ponadto w województwie małopolskim i podkarpackim planowane jest ewentualne przeprowadzenie jednej dodatkowej akcji szczepień.

Terminy akcji szczepień uzgadniane są pomiędzy Wojewódzkimi Lekarzami Weterynarii województw sąsiadujących ze sobą.

Strategia szczepień w południowo-wschodniej Polsce, czyli na obszarach najbardziej dotkniętych chorobą, oparta jest przede wszystkim o wzmożony nadzór nad dystrybucją szczepionki, wzrost liczby dawek szczepionki wykładanych ręcznie oraz ewentualne wykonanie dodatkowych akcji szczepień.

Główny Lekarz Weterynarii powiadamia pisemnie właściwe centralne władze weterynaryjne państw członkowskich Unii Europejskiej lub państw trzecich graniczących z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej o terminie i sposobie podania szczepionki w województwach graniczących z terytorium tych państw.

4.4.5. Środki w przypadku wyniku dodatniego

Zgodnie z ustawą z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt oraz rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 7 stycznia 2005 r. w sprawie zwalczania wścieklizny w przypadku stwierdzenia choroby powiatowy lekarz weterynarii wyznacza ognisko choroby oraz obejmuje je nadzorem, niezwłocznie powiadamia państwowego powiatowego inspektora sanitarnego o wyznaczeniu ogniska choroby oraz wyznacza obszar zagrożony wokół ogniska choroby.

Powiatowy lekarz weterynarii podejmuje również pozostałe czynności, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 7 stycznia 2005 r. w sprawie zwalczania wścieklizny.

4.4.6. Kontrola wdrażania programu i sprawozdawczość

Zgodnie z art. 57 ust. 8 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt Główny Lekarz Weterynarii nadzoruje realizację programu zwalczania chorób zakaźnych zwierząt, a w przypadku programu współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej – informuje Komisję Europejską o postępach w jego realizacji zgodnie z przepisami Unii Europejskiej.

5. Korzyści programu

W 2017 r. celem programu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest spadek o 10% liczby przypadków wścieklizny u zwierząt innych niż nietoperze, w porównaniu do roku 2015.

W 2018 r. celem programu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest spadek o 20% liczby przypadków wścieklizny u zwierząt innych niż nietoperze, w porównaniu do roku 2015.

Szacunkowe koszty programu zostaną dostosowane do wielkości wydatków zaplanowanych na zwalczanie chorób zakaźnych zwierząt w ustawie budżetowej na rok 2017 oraz w ustawie budżetowej na rok 2018 (w ramach rozdziału 01022 i poz. 12 rezerw celowych).

6. Założenia programu

6.1. Założenia związane z badaniami

6.1.1. Założenia w zakresie badań diagnostycznych

Rok: 2017

Region	Rodzaj badania	Populacja docelowa	Rodzaj próbki	Cel	Liczba planowanych badań	Przewidywana liczba próbek z dodatnim wynikiem
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	FAT – badanie przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny	lisy wolno żyjące	mózg	nadzór	1 449	38
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	FAT – badanie w kierunku wścieklizny w ramach monitoringu	lisy wolno żyjące	mózg	monitoring akcji	9 860	23
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	FAT – badanie przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny	kuny	mózg	nadzór	130	4
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	FAT – badanie przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny	sarny	mózg	nadzór	108	0
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	FAT – badanie przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny	jenoty	mózg	nadzór	89	2

Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	FAT – badanie przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny	koty	mózg	nadzór	971	4
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	FAT – badanie przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny	psy	mózg	nadzór	547	9
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	FAT – badanie przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny	nietoperze	mózg	nadzór	243	4
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	FAT – badanie przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny	inne zwierzęta	mózg	nadzór	340	3
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	ELISA	lisy wolno żyjące	surowica	monitoring akcji	9 860	5 335
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	TC	lisy wolno żyjące	żuchwa	monitoring akcji	9 860	8 785
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	RTCIT	lisy wolno żyjące	mózg	nadzór	183	0

Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	RTC/IT	inne zwierzęta	mózg	nadzór	1 478	0
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	Różnicowanie szczepów wirusa wścieklizny	lisy wolno żyjące	mózg	monitoring akcji	61	61
RAZEM						
					35 179	

Rok: 2018

Region	Rodzaj badania	Populacja docelowa	Rodzaj próbki	Cel	Liczba planowanych badań	Przewidywana liczba próbek z dodatnim wynikiem
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	FAT – badanie przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny	lisy wolno żyjące	mózg	nadzór	1 449	34
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	FAT – badanie w kierunku wścieklizny w ramach monitoringu	lisy wolno żyjące	mózg	monitoring akcji	9 860	20
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	FAT – badanie przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny	kuny	mózg	nadzór	130	3

Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	FAT – badanie przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny	sarny	mózg	nadzór	108	0
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	FAT – badanie przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny	jenoty	mózg	nadzór	89	2
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	FAT – badanie przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny	koty	mózg	nadzór	971	4
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	FAT – badanie przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny	psy	mózg	nadzór	547	8
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	FAT – badanie przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny	nietoperze	mózg	nadzór	243	4
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	FAT – badanie przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny	inne zwierzęta	mózg	nadzór	340	3

Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	ELISA	lisy wolno żyjące	surowica	monitoring akcji	9 860	5 335
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	TC	lisy wolno żyjące	żuchwa	monitoring akcji	9 860	8 785
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	RTCIT	lisy wolno żyjące	mózg	nadzór	183	0
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	RTCIT	inne zwierzęta	mózg	nadzór	1 478	0
Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej	Różnicowanie szczepów wirusa wścieklizny	lisy wolno żyjące	mózg	monitoring akcji	54	54
RAZEM					35 172	

6.2. Założenia w zakresie szczepień lub leczenia

6.2.1. Założenia w zakresie szczepień lub leczenia dzikich zwierząt

Rok: 2017

Region (województwo)	Powierzchnia (km ²)	Cele programu szczepienia lub leczenia		
		liczba dawek szczepionki lub produktu leczniczego planowana do wyłożenia lub podania w ramach akcji	planowana liczba akcji	całkowita liczba dawek szczepionki lub produktu leczniczego planowana do wyłożenia lub podania
lubelskie	22 208	569 400	2	1 138 800
małopolskie	15 183	464 490	3	1 393 470
mazowieckie	15 435	310 525	2	621 050
podkarpackie	16 336	497 430	3	1 492 290
podlaskie	19 175	439 500	2	879 000
pomorskie	1 635	32 700	2	65 400
śląskie	10 135	202 780	2	405 560
świętokrzyskie	10 501	262 626	2	525 252
warmińsko-mazurskie	15 068	301 360	2	602 720
Razem		3 080 811		7 123 542

Rok: 2018

Region (województwo)	Powierzchnia (km ²)	Cele programu szczepienia lub leczenia		
		liczba dawek szczepionki lub produktu leczniczego planowana do wyłożenia lub podania w ramach akcji	planowana liczba akcji	całkowita liczba dawek szczepionki lub produktu leczniczego planowana do wyłożenia lub podania
lubelskie	22 208	569 400	2	1 138 800
małopolskie	15 183	464 490	3	1 393 470
mazowieckie	15 435	310 525	2	621 050
podkarpackie	16 336	497 430	3	1 492 290
podlaskie	19 175	439 500	2	879 000
pomorskie	1 635	32 700	1	32 700
śląskie	10 135	202 780	2	405 560
świętokrzyskie	10 501	262 626	2	525 252
warmińsko-mazurskie	15 068	301 360	1	301 360
Razem		3 080 811		6 789 482

Liczba akcji szczepień w poszczególnych województwach może ulec zmianie zgodnie z § 3 ust. 2, § 5 oraz § 8 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie przeprowadzania ochronnych szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wściekliznie.

7. Szacunkowa analiza kosztów programu ¹⁾

Rok: 2017

Przeznaczenie kosztów	Wyszczególnienie	Jednostka	Ilość jednostek	Koszt jednostkowy w zł	Kwota całkowita w zł ³⁾	Koszt jednostkowy w euro ²⁾	Kwota całkowita w euro ²⁾	Wniosek o dofinansowanie z funduszy Unii (tak/nie)
1. Badania laboratoryjne – w 2017 r.								
Koszt pobierania próbek	Dostarczenie lisów wolno żyjących, odstrzelonych w ramach monitoringu, do badań laboratoryjnych	Indywidualna próbka/badanie zwierzęcia	9 860	45,10	444 686,00	10,51	103 628,60	tak
Koszt pobierania próbek	Pozostały koszt pobierania próbek (wszystkie zwierzęta wrażliwe na wściekliznę)	Indywidualna próbka/badanie zwierzęcia	13 737	30,37	417 192,69	7,08	97 257,96	tak

Koszt analizy	Test: immunofluorescencja odcisków mózgowych – badanie przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny (wszystkie zwierzęta wrażliwe na wściekliznę)	Indywidualna próbka/badanie zwierzęcia	3 877	56,16	217 732,32	13,09	50 749,93	tak
Koszt analizy	Test: immunofluorescencja odcisków mózgowych – badanie w ramach monitoringu (lisy wolno żyjące)	Indywidualna próbka/badanie zwierzęcia	9 860	56,16	553 737,60	13,09	129 067,40	tak
Koszt analizy	Test: ELISA (lisy wolno żyjące)	Indywidualna próbka/badanie zwierzęcia	9 860	65,38	644 646,80	15,24	150 266,40	tak
Koszt analizy	Test: TC (lisy wolno żyjące)	Indywidualna próbka/badanie zwierzęcia	9 860	7,25	71 485,00	1,69	16 663,40	tak
Koszt analizy	Test: izolacji wirusa w hodowli komórek mysiej neuroblasfomy (wszystkie zwierzęta wrażliwe na wściekliznę)	Indywidualna próbka/badanie zwierzęcia	1 661	260,27	432 308,47	60,67	100 772,87	tak

Koszt analizy	Test: sekwencjonowanie wirusa (różnicowanie szczepów wirusa wścieklizny u lisów wolno żyjących)	Indywidualna próbka/badanie zwierzęcia	61	150,41	9 175,01	35,06	2 138,66	tak
2. Szczepienie – w 2017 r.								
Zakup szczepionki	Doustne szczepienia dzikich zwierząt	Dawka szczepionki	7 123 542	1,15	8 192 073,30	0,27	1 923 356,34	tak
Koszty dystrybucji	Doustne szczepienia dzikich zwierząt	Dawka szczepionki	7 123 542	1,49	10 614 077,58	0,35	2 493 239,70	tak
3. Czyszczenie i dezynfekcja – w 2017 r.								
Czyszczenie i dezynfekcja	Czyszczenie i dezynfekcja powierzchni	Metr kwadratowy powierzchni	8 175	1,74	14 224,50	0,41	3 351,75	nie
4. Inne koszty – w 2017 r.								
Koszty utylizacji	Utylizacja odpadów laboratoryjnych	Kilogram odpadów	129 887	2,70	350 694,90	0,63	81 828,81	nie

Koszty materiałów	Materiały weterynaryjne	Sztuka	20 663	2,51	51 864,13	0,59	12 191,17	nie
Koszty akcji informacyjnych	Materiały informacyjne	Ulotka/plakat	122 243	0,07	8 557,01	0,02	2 444,86	tak
Koszt obserwacji	Obserwacja zwierzęcia podejrzanego o wściekliznę	Obserwacja	24 925	147,47	3 675 689,75	34,38	856 921,50	nie
Razem koszty					25 698 145,06		6 023 879,35	
Razem koszty, których dotyczy wniosek o dofinansowanie z funduszy Unii					21 605 671,78		5 069 586,12	

¹⁾ Wszystkie wartości są podane bez VAT.

²⁾ Wycieszenie kosztów według kursu 1 euro = 4,29 zł (zgodnie z wytycznymi Ministra Rozwoju i Finansów dotyczącymi stosowania jednolitych wskaźników makroekonomicznych będących podstawą oszacowania skutków finansowych projektowanych ustaw – aktualizacja – październik 2016 r.).

³⁾ Szacunkowe koszty, które zostaną dostosowane do wielkości wydatków zaplanowanych na zwalczanie chorób zakaźnych zwierząt w ustawie budżetowej na rok 2017 (w ramach rozdziału 01022 i poz. 12 rezerw celowych).

Rok: 2018

Przeznaczenie kosztów	Wyszczególnienie	Jednostka	Ilość jednostek	Koszt jednostkowy w zł	Kwota całkowita w zł ³⁾	Koszt jednostkowy w euro ²⁾	Kwota całkowita w euro ²⁾	Wniosek o dofinansowanie z funduszy Unii (tak/nie)
1. Badania laboratoryjne – w 2018 r.								

Koszt pobierania próbek	Dostarczenie lisów wolno żyjących, odstrzelonych w ramach monitoringu, do badań laboratoryjnych	Indywidualna próbka/badanie zwierzęcia	9 860	45,10	444 686,00	10,69	105 403,40	tak
Koszt pobierania próbek	Pozostały koszt pobierania próbek (wszystkie zwierzęta wrażliwe na wściekliznę)	Indywidualna próbka/badanie zwierzęcia	13 737	30,37	417 192,69	7,20	98 906,40	tak
Koszt analizy	Test: immunofluorescencja odcisków mózgowych – badanie przy wystąpieniu podejrzenia wścieklizny (wszystkie zwierzęta wrażliwe na wściekliznę)	Indywidualna próbka/badanie zwierzęcia	3 877	55,24	214 165,48	13,09	50 749,93	tak
Koszt analizy	Test: immunofluorescencja odcisków mózgowych – badanie w ramach monitoringu (lisy wolno żyjące)	Indywidualna próbka/badanie zwierzęcia	9 860	55,24	544 666,40	13,09	129 067,40	tak
Koszt analizy	Test: ELISA (lisy wolno żyjące)	Indywidualna próbka/badanie zwierzęcia	9 860	64,31	634 096,60	15,24	150 266,40	tak

Koszt analizy	Test: TC (lisy wolno żyjące)	Indywidualna próbka/badanie zwierzęcia	9 860	7,25	71 485,00	1,72	16 959,20	tak	
Koszt analizy	Test: izolacji wirusa w hodowli komórek mysiej neuroblastomy (wszystkie zwierzęta wrażliwe na wściekliznę)	Indywidualna próbka/badanie zwierzęcia	1 661	260,27	432 308,47	61,68	102 450,48	tak	
Koszt analizy	Test: sekwencjonowanie wirusa (różnicowanie szczepów wirusa wścieklizny u lisów wolno żyjących)	Indywidualna próbka/badanie zwierzęcia	54	150,41	8 122,14	35,64	1 924,56	tak	
2. Szczepienie – w 2018 r.									
Zakup szczepionki	Doustne szczepienia dzikich zwierząt	Dawka szczepionki	6 789 482	1,15	7 807 904,30	0,27	1 833 160,14	tak	
Koszty dystrybucji	Doustne szczepienia dzikich zwierząt	Dawka szczepionki	6 789 482	1,49	10 116 328,18	0,35	2 376 318,70	tak	

3. Czyszczenie i dezynfekcja – w 2018 r.									
Czyszczenie i dezynfekcja	Czyszczenie i dezynfekcja powierzchni	Metr kwadratowy powierzchni	8 175	1,74	14 224,50	0,41	3 351,75	nie	
4. Inne koszty – w 2018 r.									
Koszty utylizacji	Utylizacja odpadów laboratoryjnych	Kilogram odpadów	129 887	2,70	350 694,90	0,64	83 127,68	nie	
Koszty materiałów	Materiały weterynaryjne	Sztuka	20 663	2,51	51 864,13	0,59	12 191,17	nie	
Koszty akcji informacyjnych	Materiały informacyjne	Ulotka/plakat	122 243	0,07	8 557,01	0,02	2 444,86	tak	
Koszt obserwacji	Obserwacja zwierzęcia podejrzanego o wściekliznę	Obserwacja	24 925	147,47	3 675 689,75	34,95	871 128,75	nie	
Razem koszty									
Razem koszty, których dotyczy wniosek o dofinansowanie z funduszy Unii									
24 791 985,55									
4 867 651,47									

- 1) Wszystkie wartości są podane bez VAT.
- 2) Wyliczenie kosztów według kursu 1 euro = 4,22 zł (zgodnie z wytycznymi Ministra Rozwoju i Finansów dotyczącymi stosowania jednolitych wskaźników makroekonomicznych będących podstawą oszacowania skutków finansowych projektowanych ustaw – aktualizacja – październik 2016 r.).
- 3) Szacunkowe koszty, które zostaną dostosowane do wielkości wydatków zaplanowanych na zwalczanie chorób zakaźnych zwierząt w ustawie budżetowej na rok 2018 (w ramach rozdziału 01022 i poz. 12 rezerw celowych).

Załączniki do programu zwalczania wścieklizny (Rabies)

Załącznik nr 1

Przypadki wścieklizny Kraj: **Rzeczpospolita Polska (POL)** Okres sprawozdawczy (kwartał/rok): **I-IV 2010**

Obszar	Przypadki wścieklizny						Zwierzęta wolno żyjące																	
	Zwierzęta domowe																							
	pies	kot	bydło	koń	owca	koza	świnia	bezdomy pies	inne	lis	jenot	szop	wilk	borsuk	kuna	inne łasicowate	inne mięsożerne	dzik	sarna	jelen	daniel	inne	niełoperz	
Województwo																								
dolnośląskie																								
kujawsko-pomorskie																								
lubelskie	1	1								9	1													
lubuskie																								
łódzkie																								
małopolskie	5	6	4	1	2			1		94		1		3				1						
mazowieckie																								1
opolskie																								
podkarpackie																								
podlaskie		1								13														
pomorskie										1														2
śląskie																								
świętokrzyskie																								
warmińsko-mazurskie																								1
wielkopolskie																								1
zachodniopomorskie																								1
Razem	6	8	4	1	2			1		117	1		1	3				1						6

Zwierzęta domowe	22
Zwierzęta wolno żyjące	129
RAZEM	151

Załącznik nr 2

Przypadki wścieklizny

Kraj:

Rzeczpospolita Polska (POL)

Okres sprawozdawczy (kwartał/rok):

I-IV

2011

Obszar	Przypadki wścieklizny											Zwierzęta wolno żyjące												
	Zwierzęta domowe																							
	pies	kot	bydło	koń	owca	koza	świnia	bezdomy pies	inne	lis	jęnot	szop	wilk	borsuk	kuna	inne łasicowate	inne mięsożerne	dzik	sarna	jęleń	daniel	inne	nietoperz	
Województwo																								
dolnośląskie																								
kujawsko-pomorskie																								
lubelskie																								
lubuskie																								
łódzkie																								
małopolskie	2	7	3					1		38				1	6					1		1		1
mazowieckie																								
opolskie																								
podkarpackie	6	1	2							46	1			2	3			2						
podlaskie		2	8				1			2				1										
pomorskie																								1
śląskie										1														
świętokrzyskie																								
warmińsko-mazurskie			1							4	1													2
wielkopolskie																								
zachodniopomorskie																								
Razem	8	10	14				1	1		103	2			4	9			2		1		1	1	4

Zwierzęta domowe

34

Zwierzęta wolno żyjące

126

RAZEM

160

Załącznik nr 3

I-IV 2012

Okres sprawozdawczy (kwartał/rok):

Rzeczpospolita Polska (POL)

Kraj: Przepadki wścieklizny

Obszar	Przypadki wścieklizny										Zwierzęta wolno żyjące													
	Zwierzęta domowe					inne					Zwierzęta wolno żyjące					inne								
	pies	kot	bydło	koń	owca	koza	świnia	bezdolny pies	inne	lis	jenot	szop	wilk	borsuk	kuna	inne łasicowate	inne mięsożerne	dzik	sarna	jeleń	daniel	inne	niełoperz	
Województwo																								
dolnośląskie																								
kujawsko-pomorskie										4														
lubelskie																								
lubuskie																								
łódzkie										21														
małopolskie	1	1			1																			1
mazowieckie																								
opolskie																								
podkarpackie	10	11	8							170			2	10	1			1						
podlaskie	1	2	2							4	2													
pomorskie																								1
śląskie	1																							
świętokrzyskie																								
warmińsko-mazurskie										1														1
wielkopolskie																								
zachodniopomorskie																								
Razem	13	14	10		1					200	2		2	10	1			1						3

38
219
257

Zwierzęta domowe

Zwierzęta wolno żyjące

RAZEM

Załącznik nr 4

I-IV 2013

Okres sprawozdawczy (kwartał/rok):

Rzeczpospolita Polska (POL)

Kraj: Przepadki wścieklizny

Obszar	Przypadki wścieklizny										Zwierzęta wolno żyjące													
	Zwierzęta domowe																							
	pies	kot	bydło	koń	owca	koza	świnia	bezdolny pies	inne	lis	jenot	szop	wilk	borsuk	kuna	inne łasicowate	inne mięsożerne	dzik	sarna	jeleń	daniel	inne	niełoperz	
Województwo																								
dolnośląskie																								
kujawsko-pomorskie																								
lubelskie	2									16														1
lubuskie																								2
łódzkie																								
małopolskie	5	4	6							39			1	3										
mazowieckie																								
opolskie																								
podkarpackie	9	10	1					4		80		3	6					2	2	2	1	3		
podlaskie																								
pomorskie																								1
śląskie																								
świętokrzyskie	1									1														
warmińsko-mazurskie																								
wielkopolskie																								
zachodniopomorskie																		2	2	2	1	8		1
Razem	17	14	7					4		136		4	9	4	9			2	2	2	1	8		1

42
162
204

Zwierzęta domowe

Zwierzęta wolno żyjące

RAZEM

Załącznik nr 5

Przypadki wścieklizny Kraj: **Rzeczpospolita Polska (POL)** Okres sprawozdawczy (kwartał/rok): **I-IV 2014**

Obszar	Przypadki wścieklizny										Zwierzęta wolno żyjące														
	Zwierzęta domowe																								
	pies	kot	bydło	koń	owca	koza	świnia	bezdomy pies	inne		lis	jenot	szop	wilk	borsuk	kuna	inne łasicowate	inne mięsożerne	dzik	sarna	jelen	daniel	inne	nielopierz	
Województwo																									
dolnośląskie																									
kujawsko-pomorskie											2														1
lubelskie																									
lubuskie																									
łódzkie																									
małopolskie	9	4	2								59	1			1	2				3					
mazowieckie																									2
opolskie																									
podkarpackie		1																							1
podlaskie																									
pomorskie																									2
śląskie																									
świętokrzyskie																									
warmińsko-mazurskie																									1
wielkopolskie																									
zachodniopomorskie																									
Razem	9	5	2								73	1			1	4			3					7	

Zwierzęta domowe	16
Zwierzęta wolno żyjące	89
RAZEM	105

Załącznik nr 6

I-IV 2015

Okres sprawozdawczy (kwartał/rok):

Rzeczpospolita Polska (POL)

Przypadki wścieklizny Kraj:

Obszar	Przypadki wścieklizny										Zwierzęta wolno żyjące													
	Zwierzęta domowe																							
	pies	kot	bydło	koń	owca	koza	świnia	bezdolny pies	inne	lis	jenot	szop	wilk	borsuk	kuna	inne łasicowate	inne mięsożerne	dzik	sarna	jeleń	daniel	inne	nietoperz	
Województwo																								
dolnośląskie																								
kujawsko-pomorskie										6	1													
lubelskie																								
lubuskie																								
łódzkie																								
małopolskie	12	4	2							57	1				3									
mazowieckie																								
opolskie										5														
podkarpackie														1	1									1
podlaskie																								
pomorskie																								
śląskie																								
świętokrzyskie																								
warmińsko-mazurskie																								2
wielkopolskie																								
zachodniopomorskie																								1
Razem	12	4	2							68	2			1	4								4	

18
79
97

Zwierzęta domowe

Zwierzęta wolno żyjące

RAZEM